

דף לד.

עין משפט א.

הרמב"ם הל' תפילין ופ"ת פ"ו ה"ח

לְפִיכָךְ אֶחָד ט שְׁעָרֵי חֲצֵרוֹת וְאֶחָד שְׁעָרֵי מְבֹאוֹת וְאֶחָד שְׁעָרֵי מְדִינֹת וְעִירוֹת הַכֹּל חֲיִיבִים בְּמִזְוָה שְׁהָרֵי הַבָּתִּים הַחֲיִיבִין בְּמִזְוָה פְּתוּחִין לְתוֹכָן. אֶפְלוּ עֲשָׂרָה בָּתִּים זֶה פְּתוּחַ לְזֶה וְזֶה פְּתוּחַ לְזֶה הוֹאִיל וְהַפְּנִימִי חֲיִב בְּמִזְוָה

ט. כסף משנה: לפיכך אחד וכו'. גם זה ברייתא שם (יומא דף י"א) אחד שערי בתים ואחד שערי חצרות ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות חייבין במזוזה ופירש"י שערי מדינות יש מדינה מוקפת הרים ויערים בכמה פרסאות ואין יוצאין ממנה אלא דרך שערים כגון ארץ הגר עכ"ל. ופירש כן משום דמדינה היינו הפרכיא כדמשמע בסוף כתובות: ומ"ש אפילו עשרה בתים זה פתוח לזה וכו'. נלמד ממה שנתבאר בסמוך ובפרק הקומץ (מנחות ל"ג:) אמר רבה בי ארזיקי חייב במזוזה מאי בי ארזיקי בית שער הפתוח לחצר ובתים הפתוחים לבית שער. ופירש"י בית שער הפתוח לחצר וכו' בעי שתי מזוזות אחד בפתח שמבית שער לבתים ואחד בפתח שמן החצר לבית שער: ומפני זה אמרו וכו'. בהקומץ (שם) ת"ר בית שער הפתוח לגינה ולקיטונית כלומר לחדר ר' יוסי אומר נידון כקיטונית וחכ"א נידון כבית שער רב ושמואל דאמרי תרווייהו מגינה לבית כ"ע לא פליגי דחייב מ"ט ביאה דבית היא כי פליגי מבית לגינה מ"ס קיטונית עיקר ומר סבר גינה עיקר רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו מבית לגינה כ"ע לא פליגי דפטור מ"ט פתחא דגינה הוא כי פליגי מגינה לבית מר סבר ביאה דבית הוא ומר סבר כולה אדעתא דגינה עבידא אב"י ורבה עבדי כרבה ורב יוסף ורב אשי עביד כרב ושמואל לחומרא והלכתא כרב ושמואל לחומרא. ופירש"י נידון כקיטונית וצריך מזוזה. נידון כבית שער באויר ואין צריך מזוזה. מגינה לבית באותו פתח שבין הגינה לבית שער לכ"ע חייב דביאת בית שער הוי אותו שער שבו נכנסין מן הקיטונית שהבאים מהגינה דרך בית שער נכנסין בו לקיטונית כ"ע לא פליגי דחייב. כי פליגי מבית לגינה פתח החיצון שיוצא מבית לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער נכנסין בו לגינה. מר סבר עיקר בית שער לשם כניסת קיטונית נעשה והוי כשאר בית שער דעלמא שחייבין כל פתחיו במזוזה. ומר סבר עיקר בית שער לגינה נעשה לצאת מקיטונית לגינה הילכך נידון כאויר ולא כבית שער. מר סבר הפתח לשם קיטונית עבידא וחייב במזוזה ומר סבר לשם גינה עבידא ופטור. ל"א ועיקר מגינה לבית אם כשהוא פותח פתח מגינה לבית דהיכר ציר הוי בבית דכ"ע לא פליגי דחייב. קיטונית עיקר וחייב ואע"ג דציר סובב בגינה דכי אמרינן הלך אחר היכר הציר ה"מ בפתח דבין תרי בתי דתרווייהו עיקר וכו' ס"ל כרבי יוסי ואליבא דשמואל עכ"ל:

כָּלֵן חִיבִין. וּמִפְּנֵי זֶה אָמְרוּ שֶׁעַר הַפְּתוּחַ מִן הַגִּנָּה לְחָצֵר
חִיב בְּמִזְוָה:

שו"ע יו"ד סימן רפו סעיף ט

ט. בית שער העומד בין הגינה לבית, חייב בשתי מזוזות * אחת במקום
שפתוח לבית ואחת במקום שפתוח לצד הגינה.

עין משפט ב. הרמב"ם הל' תפילין ופ"ת פ"ו ח"י

בֵּית שֵׁשׁ לוֹ פְּתָחִים הֶרְבֵּה * אֵף עַל פִּי שְׁאִינוֹ רָגִיל
לְצֵאת וּלְבֹא אֲלָא בְּאַחַת מֵהֶן חִיב לַעֲשׂוֹת מִזְוָה בְּכָל
פֶּתַח וּפֶתַח. פֶּתַח קָטָן שֶׁבֵּין בֵּית לַעֲלִיָּה חִיב בְּמִזְוָה.
חֶדֶר שֶׁבִּבֵּית אֶפְלוֹ חֶדֶר בְּחֶדֶר חִיב לַעֲשׂוֹת מִזְוָה עַל
שֶׁעַר הַחֶדֶר הַפְּנִימִי וְעַל שֶׁעַר הַחֶדֶר הַחִיצוֹן וְעַל שֶׁעַר
הַבֵּית שֶׁכָּלֵן עֲשׂוּיִין לְדִירָה וְקְבוּעִין:

שו"ע יו"ד סימן רפו סעיף יט

יט. הארובה שבין הבית והעליה ועולים לה עם סולם, ועושין סביב
הסולם היקף מחיצות לפעמים למטה ברגלי הסולם ופעמים למעלה

י. מברייטא שם ביומא וכרבי יוסי וכדמפרש רב ושמואל, ועיין רש"י שם ד"ה והלכתא,
והרא"ש.

כ. כסף משנה: בית שיש לו פתחים הרבה וכו'. מימרא דרב פפא בפי' הקומץ (מנחות
ל"ד): פתח קטן וכו'. שם איתמר לול הפתוח מן הבית לעלייה אמר רב הונא אם יש
לו פתח אחד חייב במזוזה אחת אם יש לו שני פתחים חייב בשתי מזוזות. וביאור זה שדרך
העולם כשעושין ארובה באמצע עלייה עולין לה מן הבית במעלות ועושין פתח אחד למטה
כדי שלא ירדו מן העלייה לבית כי אם ברשות ועושין בעלייה ארבע מחיצות ועושים בו
פתח כדי שלא יעלו מהבית לעלייה אלא ברשות ופעמים שאין עושין אלא אחד ואלו נועלין
מכאן ואלו נועלין מכאן: חדר שבבית וכו'. כבר כתב דין זה לעיל. וא"י למה נשנה כאן:

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים
בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

בראשו, ויש בו צורת הפתח במקום שעושין ההיקף מחיצות אלו חייב במזוזה^ל, ואם עשו היקף עם צורת הפתח למעלה וגם למטה חייב בשתייהם.

עין משפט ג. שו"ע יו"ד סימן רפו סעיף יח

יח. בית שיש לו פתחים הרבה אע"פ שאינו רגיל לצאת ולבוא אלא באחד מהם, חייב לעשות מזוזה בכל פתח ופתח^מ.

הגה: כיון שנעשו לכניסה ויציאה.

הגה: מרתף שיש לו פתח מר"ה שמכניסים בו יין בחביות גדולות, ויש לו עוד פתח קטן מהבית שנכנסים ויוצאים בו תמיד, אם הפתח הקטן ראוי^נ למזוזה הוא חייב והפתח הגדול פטור, ואם אין הפתח הקטן ראוי למזוזה הוא פטור והגדול חייב^ס.

עין משפט ד. הרמב"ם הל' תפילין וס"ת פ"ו הי"ב

וְהֵיכָן קוֹבְעִים^ע אֶת הַמְּזוּזָה. בְּתוֹךְ חָלָל שֶׁל פֶּתַח בְּטַפֵּחַ הַסָּמוּךְ לַחוּץ בְּתַחֲלַת שְׁלִישׁ הָעֲלִיּוֹן שֶׁל גִּבֵּה הַשַּׁעַר.

ל. ב"י בשם תשובה אשכנזית.

מ. מימרא דרב פפא במנחות דף ל"ד ע"א.

נ. שם וכפי' הראשון ברש"י.

ס. היינו שיש בו גובה עשרה וכתב ארבעה טפחים, כמו בסי' רפ"ז.

ע. כסף משנה: (יב-יג) והיכן קובעין וכו'. (שם ל"ב:) אמר רב יהודה אמר שמואל מצוה להניחה בתוך חלל הפתח פירוש ולא מבחוץ: ומ"ש בטפח הסמוך לחוץ. ג"ז שם (ל"ג:) אמר רבא מצוה להניחה בטפח הסמוך לר"ה מ"ט רבנן אמרי כי היכי דתפגע ביה מצוה תחלה ורב הונא מסורא אמר כי היכי דננטריה פירוש שאם יש בחלל הפתח שלשה או ארבעה טפחים קודם שיגיע לדלת מצוה להניחה בטפח הסמוך לר"ה כי היכי דניפגע במצוה קודם שיכנס רגלו לחלל הפתח. כי היכי דננטריה שישמור הבית מן המזיקין ומ"ה כל מאי דיכלינן להוציא המזוזה לר"ה נוציא: בתחלת שליש העליון וכו'. (שם ל"ג) א"ר זירא אמר רב מתנא אמר שמואל מצוה להניחה בתחלת שליש העליון. ומ"ש ובלבד שלא

וְאִם קִבְעָה לְמַעַל מִזֶּה כְּשֶׁרָה. וְהוּא שִׁירְחִיקָנָה מִן
הַמִּשְׁקוֹף טַפַּח. וְצָרִיךְ לְקִבְעָה עַל יָמִין הַנִּכְנָס לַבֵּית וְאִם
קִבְעָה מִשְׁמָאל פְּסוּלָה. וּבֵית שֶׁל שְׂתָפִין חָיֵב בְּמִזוּזָה:

שו"ע יו"ד סימן רפ"ט סעיף ב

ב. מקום קביעתה בתוך חלל הפתח בטפח הסמוך לחוץ פ.

הגה: אם שינה צ לא מעכב, ובלבד שיניחנה במזוזה עצמה.

ירחיקנה מן המשקוף טפח. טעמו מדאמרינן על הא דר' זירא אמר שמואל ורב הונא אמר
מגביה מן הקרקע ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה. מיתבי מגביה מן
הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה דברי ר' יהודה ר' יוסי
אומר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה בשלמא רב הונא הוא דאמר
כרבי יהודה אלא שמואל דאמר כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי לעולם כרבי יוסי
ומאי תחלת שליש העליון דקאמר להרחקה. ומשמע לרבינו דלא פליגי רבי יוסי ורבי יהודה
אלא בלמטה משליש העליון אבל למעלה ד"ה צריך להרחיקה מן הקורה טפח והכי משמע
מדאמר רבי יוסי מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה וכי היכי דקשירה דהויא בגובה הזרוע
אינו בסוף גובהו אלא מרוחק מסוף גובהו קצת ה"נ כתיבה דילפינן מינה דהויא בגובה
אינה בסוף הגובה אלא מרוחקת ממנו מעט דהיינו טפח כנ"ל לדעת רבינו. והרא"ש חולק
ואומר שיכול לתתו בגובהו של פתח עד המשקוף: כתב הראב"ד הגע עצמך שהוא שער
גבוה מניחה כנגד כתפיו ודיו עכ"ל. וזה שכתב הראב"ד הוא ירושלמי בסוף מגילה. ורבינו
סובר דמכיון שלא הוזכר כן בגמרא דידן משמע דלא ס"ל הכי: וצריך לקובעה מימין וכו'.
מימרא דרבא פ"ק דיומא (דף י"ב:): ובית של שותפין וכו'. ברייתא (שם י"א) וק"ל למה
איחר רבינו דין זה עד כאן דלעיל הו"ל לכותבו. ונ"ל דמשום דבגמרא בהדי הדדי איתמר
דאמאי דתניא בית האשה ובית השותפין חייב פרכינן פשיטא מהו דתימא ביתך ולא ביתה
ביתך ולא בתיהם קמ"ל ואלא ביתך למה לי כדרבא דאמר רבא דרך ביאתך וכי עקר איניש
כרעיה דימינא עקר ברישא. והשמיט רבינו כאן דין בית האשה לפי שסמך על מ"ש בספ"ד
דנשים חייבות במזוזה: אמרו חכמים וכו'. [מנחות דף מ"ג].

פ. לשון הרמב"ם שם בפ"ו ממימרא דרב יהודה במנחות ל"ב ע"ב, והטעם כדי שיפגע
במזוזה מיד, א"נ כדי שתשמור לכל הבית שבפנים מהמזיקים. ש"ך ס"ק ב'.

צ. משמע דדעת הרמ"א אפי' הניחה אחרי הדלת כשרה בדיעבד, כ"כ הש"ך בס"ק ג', אך
דעת הרמב"ם נראה דפסולה, וכ"כ הלבוש ע"כ צריך לחזור ולתקנה כהוגן.

ב. ג. יניחנה בתחילת שליש העליון ^ק של גובה השער ^ר, ואם קבעה למעלה
מזה כשרה ^ש, והוא שירחיקנה מהמשקוף טפח ^ת.

ב. ד. צריך לקובעה על צד ימין ^א הנכנס, ואם קבעה משמאל פסולה.

הגה: ואין חילוק אם בעה"ב איטר יד ^ב.

עין משפט ה. הרמב"ם הל' תפילין וס"ת פ"א ה"ח

הִלְכָּה לְמִשְׁה מְסִינִי שִׁיְהִי כּוֹתְבִין ^א סֵפֶר תּוֹרָה עַל הַגָּוִיל
וְכוֹתְבִין בְּמָקוֹם הַשְּׁעָר. וְשִׁיְהִי כּוֹתְבִין הַתְּפִלִּין עַל

ק. מימרא דר' זירא א"פ מתנא שם בדף ל"ג ע"א.

ר. ואם הפתח גבוה מאוד לא יניחנו למעלה מכתיפיו שאינו נראה שם. באר הגולה אות
ה'.

ומנהג העולם להניחה בגובה השער, ובנה"כ כתב שכן דעת רוב הפוסקים, אך האר"י ז"ל
גלה סודו שתהיה דוקא בסוף שליש העליון דוקא. ברכי יוסף.

ש. אבל למטה משליש העליון פסול כ"פ הב"י והב"ח, וכשהפתח גבוה הרבה יניחנה
כנגד כתפיו אבל לא למעלה מכתיפיו בענין שלא יראה אותה. ש"ך ס"ק ד'.

ת. ובדיעבד כשרה גם בלא הרחקה כלל, ב"י.

א. מברייטא שם בדף ל"ד ע"א ונלמד מפסוק.

ב. ולא דמי לתפילין דאטר מניח בימין של כל אדם, דשאני מזוזה שבאה לשמור כל בני
הבית משא"כ בתפילין שהם מצוה שבגופו. ש"ך ס"ק ה'.

ג. כסף משנה: הלכה למשה מסיני שיהיו כותבין וכו'. ברייתא בשבת פרק המוציא יין (דף
ע"ט:) ובפרק הקומץ (מנחות ל"ב) הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף מזוזה על
הדוכסוסטוס קלף במקום בשר דוכסוסטוס במקום שיער ועוד התם תנא דבי מנשה כתבה
על הנייר ועל המטלית פסולה על הקלף ועל הגויל ועל הדוכסוסטוס כשרה ואוקמוה בס"ת
ועוד תניא שינה בזה ובזה פסולה ופירשו בגמרא לחדא אוקימתא שינה בזה ובזה היינו
שכתב על הקלף במקום שיער על הדוכסוסטוס במקום בשר. והרא"ש בהלכות ס"ת פסקה
להיה דתנא דבי מנשה. וכתב הר"ן ז"ל בפרק המוציא יין דמצוה מן המובחר ספר תורה
בגויל מדאמרינן בגיטין (דף נ"ד:) גוילים שבו לא עבדתים לשמן והיינו נמי דאמרינן בפ"ק
דב"ב (דף י"ד:) גבי ס"ת שעשה משה דאקשינן בתרי פושכי היכי יתיב משום דמשמע לן
דשל גויל היה דאי של קלף מאי קשיא ליה הרי יכול לגררן ולהעמידן על גלדן אלא ודאי
מצוה מן המובחר בגויל וכן כתב ר"ח. ומ"מ בדיעבד כשר אף על הקלף ועל הדוכסוסטוס

הַקֶּלֶף וְכוֹתֶבֶין בְּמָקוֹם הַבָּשָׂר. וְשִׁיָּהּיו כּוֹתֶבֶין הַמְּזוּזָה
עַל דּוּכְסוּסְטוֹס וְכוֹתֶבֶין בְּמָקוֹם הַשָּׁעַר. וְכָל הַכוֹתֵב עַל
הַקֶּלֶף בְּמָקוֹם שָׁעַר אוֹ שֶׁפֶתַב בְּגוּיֵל וּבְדוּכְסוּסְטוֹס
בְּמָקוֹם בָּשָׂר פָּסוּל:

שו"ע יו"ד סימן רפה סעיף ו

ו. כתבה על הקלף או על הגויל כשרה, ולא אמרו על דוכסוסטוס ד
אלא למצוה.

הגה: קלפים שלנו כשרים לכל.

עין משפט ו.ז. הרמב"ם הל' ו. תפילין וס"ת פ"א ה"א

אַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת אֵלּוּ. ה' שֶׁהֵן 'קִדְשׁ לִי'. וְהִיא כִּי יִבְיֹאֵךְ
יִי' שֶׁבִּסְפָּר וְאֵלֶּה שְׁמוֹת. ו' שְׁמַע'. וְהִיא אִם שָׁמוֹעַ. הֵן

אלא שהרמב"ם כתב דעל הדוכסוסטוס פסול ולא נהירא עכ"ל. ומ"ש דגויל במקום שיער
דוקא. פ"ק דמ"ס וירושלמי פ"ק דמגילה צריך לכתוב על הגויל במקום שיער ואם שינה
פסול:

ד. מברייטא בשבת ע"ט ע"ב.

ה. כסף משנה: ארבע פרשיות אלו וכו'. במכילתא ובהקומץ רבה (מנחות דף ל"ד:). ומ"ש
והיה כי יביאך שבספר ואלה שמות איצטריך למכתב הכי משום דאיכא והיה כי יביאך
במשנה תורה פרשה ואתחנן: ואפילו קוצו של אות אחת וכו'. במנחות פרק הקומץ בתרא
(דף כ"ח) תנן שתי פרשיות שבמזוזה מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן. ארבע
פרשיות שבתפילין מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן. ובגמרא (דף ל"ד) מעכבות
זו את זו פשיטא אמר רב יהודה לא נצרכה אלא לקוצו של יו"ד: וכתב הרא"ש ז"ל בהלכות
ס"ת קוצו של יו"ד פירש"י זהו רגל ימין כפוף למטה וק"ל דפשיטא דמעכבא דזהו עיקר
גוף האות ופירש ר"ת שהוא לצד שמאל שכפוף למטה כדאמרינן התם (דף כ"ט) מפני מה
ראשה של יו"ד כפוף למטה דלצד ימין קרוי רגלו ואמרינן נמי בפסיקתא דיו"ד יש לו
נקודה אחת למטה ונקודה אחת למעלה וגם אמרו שם מפני מה יו"ד כפוף ולפי זה יש
ליו"ד תג למעלה וגם כפוף למטה, ואפשר דקוצו של יו"ד היינו תג למעלה ויו"ד כפוף
היינו רגל ימיני:

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרם
בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

שְׁנֵי תַבּוֹת בְּפָנֵי עֶצְמָן וּמִחֲפִין אוֹתָן בְּעוֹר וְנִקְרָאִין תַּפְלִין
וּמִנִּיחִין אוֹתָן עַל הָרֹאשׁ וְקוֹשְׁרִין אוֹתָן עַל הָיָד. וְאִפְלוּ
קוּצוּ שֶׁל אוֹת אַחַת מֵאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת אֵלוּ מְעַכֵּב אֶת כָּל
מִן הַתּוֹרָה עַד שִׁיְהִיו נִכְתָּבוֹת שְׁלֵמוֹת כְּתוּבָן:

הרמב"ם הל' ז. תפילין וס"ת פ"א הי"ט

אֵין כּוֹתְבִין תַּפְלִין¹ וּמְזוּזָה אֶלָּא בְּכֶתֶב אֲשׁוּרִית. וְהַתִּירוּ
בְּסִפְרִים לְכַתֵּב אֵף בִּיּוֹנִי בְּלִבָּד. וְכָבֵד נִשְׁקַע יוֹנִי מִן
הָעוֹלָם וְנִשְׁתַּבֵּשׁ וְאָבֵד לְפִיכָךְ אֵין כּוֹתְבִין הַיּוֹם שְׁלֹשָׁתָן
אֶלָּא אֲשׁוּרִית. וְצָרִיךְ לְהַזְהִיר בְּכַתִּיבָתָן כְּדִי שֶׁלֹּא תִדְבַּק
אוֹת בָּאוֹת שְׁכָל אוֹת שָׂאִין הָעוֹר מִקִּיף לָהּ מֵאַרְבַּע
רוּחוֹתֶיהָ פָּסוּל. וְכָל אוֹת שָׂאִין הַתִּינוּק שָׂאִינוּ לֹא חָכֵם
וְלֹא סָכָל יָכוֹל לְקְרוֹתָהּ פָּסוּל. לְפִיכָךְ צָרִיךְ לְהַזְהִיר
בְּצוּרַת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁלֹּא תִדְמֶה הַיּוֹ"ד לְוָא"ו וְלֹא וָא"ו
לְיוֹ"ד וְלֹא כָ"ף לְבִי"ת וְלֹא בִי"ת לְכָ"ף וְלֹא דָל"ת

1. כסף משנה: אין כותבין תפילין וכו'. משנה סוף פ"ק דמגילה (דף ח'): אין בין ספרים
לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ותפילין ומזוזות אינן נכתבין אלא
אשורית רשב"ג אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית. ובגמרא (דף ט'): א"ר
אבהו א"ר יוחנן הלכה כרשב"ג. ומ"ש רבינו וכבר נשתקע יונית וכו' כלומר אותו לשון יוני
שהיו מדברים בו בימי חכמי משנה כבר נשתקע וכו': שכל אות שאין העור וכו'. בפרק
הקומץ (מנחות כ"ט) א"ר יהודה אמר רב כל אות שאין גויל מקיפה מד' רוחותיה פסולה
ושינה רבינו לשון גויל לעור כדי שיכלול דין זה גם לתפילין ומזוזות: וכל אות שאין התינוק
וכו'. בהקומץ רבה שם (כ"ט): רמי בר דיקולי דהוא חמוה דרמי בר תמרי איפסיק ליה
כרעא דוי"ו דויהרג אתא לקמיה דר' זירא א"ל זיל אייתי ינוקא לא חכים ולא טיפש אי
קרי ליה ויהרג כשר ואי לאו פסול: ומה שכתב לפיכך צריך לזהר וכו'. נלמד מעובדא זו
ועוד דבשבת פרק הבונה (דף ק"ג): נמי תנא שלא יעשה יודי"ן ווי"ן ווי"ן יודי"ן בתי"ן
כפי"ן כפי"ן בתי"ן:

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהרר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים
בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

לְרִי"ש וְלֹא רִי"ש לְדַל"ת וְכֵן כָּל כִּיּוּצֵי בָּזָה עַד שִׁירוּץ
כָּל הַקּוּרָא בְּהֵן:

שו"ע או"ח סימן לב סעיף ד

ה. צריך שלא תדבק שום אות בחברתה^ז אלא כל אות תהיה מוקפת גויל.

הגה: יכתוב כתיבה תמה שלא יחסר אפי' קוצו של יו"ד, ויהיה מתויג כהלכתו.

הגה: ולכתחלה יכתוב כתיבה גסה קצת כדי שלא יהיו נמחקים במהרה, וכן מצוה ליפותן מבחוץ ומבפנים.

דף לד:

עין משפט א.ב. הרמב"ם הל' תפילין וס"ת פ"ב ה"א

כִּיצַד כּוֹתְבִין אֶת הַתְּפִלִּין^ח שֶׁל רֹאשׁ. כּוֹתְבִין אַרְבַּע
פָּרָשִׁיּוֹת עַל אַרְבַּע קְלָפִין וְגוֹלְלִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְבִדּוֹ
וּמְנִיחִין אוֹתָן בְּאַרְבַּע בָּתִּים שֶׁהֵן מְחַבְּרִין בְּעוֹר אֶחָד.

ז. אם האות גדולה ונדבקה בסופה באופן שאם נגרור מה שדבוק ישאר עדיין צורת אות, יש מכשירים בלי גרירת הדבוק, אבל המ"א בס"ק ג' כתב שיש להחמיר ויש לגרור הדבוק.

ואם נמצא ס"ת בשעת הקריאה עם דיבוק כזה אין מחזירין הס"ת הגם שמחזירים על כל דבוק בכה"ג אין מחזירין, קול יעקב אות י"ט.

גם בנדבוק האות עם תג של אות אחרת או תג בתג יש לגרור הדבוק, קול יעקב אות כ'.

ח. כסף משנה: כיצד כותבין וכו' עד על קלף אחד. ברייתות בפרק הקומץ (מנחות דף ל"ד ע"ב) ובמכילתא וכתבם הרי"ף בהלכות תפילין. ומה שכתב וגוללו כמין ספר תורה מסופו לתחלתו. כן כתבו הרא"ש והמרדכי וספר התרומה. וכתבו דטעמא משום דילפינן ממזוזה דאמרינן בהקומץ שם (דף ל"א ע"ב) כורכה מאחד כלפי שמע:

וְשֶׁל יָד כּוֹתֵבִין אוֹתָן הָאֲרָבַע פְּרָשִׁיּוֹת בְּאֲרָבַע דְּפִין עַל
קֶלֶף אֶחָד וְגוֹלָלוּ כְּמִין סֵפֶר תּוֹרָה מְסוּפּוֹ לְתַחֲלָתוֹ
וּמִנִּיחוֹ בְּבֵית אֶחָד:

שו"ע או"ח סימן לב סעיף ב

ב. בשל ראש יכתוב כל פרשה לבדה ^ט בקלף נפרד, ובשל יד כותבין
כולם בקלף אחד.

עין משפט ג.ד.ה. הרמב"ם הל' תפילין וס"ת פ"ג הי"ז

תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ יֵאָמַר עוֹשִׂין אוֹתָהּ שֶׁל יָד וְשֶׁל יָד עוֹשִׂין
אוֹתָהּ שֶׁל רֹאשׁ לְפִי שְׁאִין מוֹרִידִין מְקַדְּשֶׁה חֲמוּרָה
לְקַדְּשֶׁה קֶלֶה. וְכֵן רְצוּעָה שֶׁל תְּפִלָּה שֶׁל רֹאשׁ אֵין עוֹשִׂין
אוֹתָהּ לְתְּפִלָּה שֶׁל יָד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁלְּבָשָׁן.
אֲבָל תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ שְׁלֵא לְבָשָׁן אָדָם מֵעוֹלָם אִם רָצָה
לְהַחֲזִירָן לְיָד מִתָּר. וְכִיצַד עוֹשִׂין. טוֹלָה עָלֶיהָ עוֹר עַד
שֶׁתַּעֲשֶׂה אַחַת וְקוֹשְׁרָה עַל יָדוֹ:

ט. היינו לכתחלה, אבל בדיעבד כשר. סעיף מ"ז.

י. כסף משנה: תפלה של ראש וכו'. בפרק הקומץ (מנחות ל"ד): א"ר יוסי מודה לי רבי
יהודה שאם אין לו תפילין של יד ויש לו שתיים של ראש שטולה עור על אחד מהם
כלומר דכשטולה עור אחד עליה נראה כבית אחת. והא שלח ר' חנינא משום ר' יוחנן
תפלת ראש אין עושין אותה של יד ושל יד עושין אותה של ראש לפי שאין מורידין
מקדושה חמורה לקדושה קלה לא קשיא הא בעתיקתא הא בחדתא בחדתא כלומר שלא
הניחן אדם לעולם וצ"ל דשל יד שעשאה של ראש בשעשה לה ארבעה בתים והכניס כל
פרשה בבית אחד דאי לאו הכי פסולה דהא אם אין חריצין ניכר פסולה. ומ"ש וכן רצועה
של תפלה של ראש וכו'. נלמד מהדין הנזכר בסמוך:

שו"ע או"ח סימן מב סעיף א

א. אסור לשנות תפילין של ראש לעשותן של יד^ב, ואפי' לקחת רצועה^ל מהם ולתת אותה בשל יד אסור משום שאין מורדין מקדושה חמורה לקדושה קלה, כי של ראש קדושתו חמורה שרובו של שד"י בשל ראש, אבל משל יד לשל ראש מותר^מ.

ב. אם היו חדשים שעדיין לא הניחם מותר לשנות^נ אפי' משל ראש לשל יד שעושה עליהם מכסה עור אחר ונראים כבית אחד.

עין משפט ו. הרמב"ם הל' תפילין וס"ת פ"ג ה"ה

כִּיצַד סִדּוּר הַפְּרָשִׁיּוֹת^ו בְּתַפְלָה שֶׁל רֹאשׁ. מִכְּנִיס פְּרָשָׁה אַחֲרוֹנָה שֶׁהִיא 'וְהָיָה אִם שָׁמַע' בְּבֵית רֹאשׁוֹן שֶׁהוּא עַל

כ. מנחות ל"ד, ואפי' אין לו תפילין של יד ויש לו ב' של ראש.

ל. וכ"ש ליקח פרשה.

מ. היינו שיעשה מהם ד' פרשיות ויכניס אותם בד' בתים, כה"ח אות ג'.

נ. והיינו להורידם לקדושה קלה אבל לחול אסור כל שהזמנה בגוף הקדושה, פרמ"ג. ומותר לשנות לקדושה קלה ואפי' שלא מדוחק, וכך משמעות לשון השו"ע בסי' ל"ב סעיף מ"ז, כה"ח אות ה'. ומ"מ יש להחמיר היכא דאפשר. ואם נפסקה הרצועה של היד מצד הקשר של יו"ד אסור להפוך אותה שצד האחר יהיה למעלה ולעשות בו קשר היו"ד דהוי מוריד מקדושתו לעשות בו כריכות האצבעות, מ"א ס"ק ג'.

ו. יש מתירים להפוך הרצועה ובשעת הדחק יש לסמוך עליהם, כה"ח אות ו'.

ס. כסף משנה: כיצד סידור הפרשיות וכו'. פרק הקומץ רבה (מנחות ל"ד): ת"ר כיצד סדרן קדש והיה כי יביאך מימין שמע והיה אם שמוע משמאל והתניא איפכא אמר אביי ל"ק כאן לימין הקורא וכאן לימין המניח כ"כ הרי"ף בהלכות תפילין. וגירסת רבינו והקורא קורא כסדרן וכתב הרא"ש ז"ל שהיא גירסת ר"ת ומפרש רבינו והקורא קורא כסדרן כלומר כסדר שכתובין בתורה מוקדם מוקדם מאוחר מאוחר הלכך הא דקתני קדש והיה כי יביאך [מימין] שמע והיה אם שמוע [משמאל היינו ימין ושמאל הקורא] וכן דעת רש"י ז"ל. וכתב הרא"ש ז"ל דהכי משמע במכילתא בפ' והיה כי יביאך דתני בד' מקומות הזכיר הכתוב פרשת תפילין קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מצות תפילין ד' פרשיות והדר תני כותבן כסדרן ואם כתבן שלא כסדרן יגנוזו ומשמע כסדר ששנאן

ברישא אך ר' ר' ור' ח ורבינו האי ורב שרירא ז"ל חולקים על רבינו ומפרשים הסוגיא בענין אחר: וכתב הראב"ד על דברי רבינו א"א רבינו האי אינו אומר כן וכו'. ולפיכך תפס הגאון דרך פשיטות הגמ' ושם ההויות באמצע עכ"ל: וכבר נשאל רבינו על זה מחכמי לונל וזה לשון השאלה: יורנו רבינו מה שכתב בפ"ג כיצד סדור הפרשיות בתפלה של ראש מכניס פרשה אחרונה שהיא והיה אם שמוע בבית ראשון שהוא על ימין המניח וכו' ונחנו תלמידך קבלנו מרבתינו שקבלו מהגאונים ורבינו האי בראשם דבעינן הויות באמצע וכן פירשו בסנהדרין הא דאמר רב יהודה אמר רב כל בית החיצון שאינו רואה את האויר פסול כגון קדש ושמע. וגם כן קבלנו מהם כי הקלף נקרא אותו צד שהשיער דבוק בו בעודו חי ודוכסוסטוס אותו צד שהיה דבוק בבשר וכמדומה לנו שנמצא בספרו הפך זה על כן משכנו ידינו מהם עד שיבא דברך יורנו כדת מה לעשות: תשובה זה שעלה בדעתכם בסדור הפרשיות וקלף שהוא החלק שהשיער דבוק בו כך היה דעתי מקודם ככם ותפילין שהיו לי במערב כך היו וכך כתב אותו שכתב חיבור בתפילין שמו רבי משה בר מיימון מקורטובא ואותו חיבור הוא שהטעני והטעה כל אנשי מערב מלפני וגם ה"ר יצחק זכרוננו לברכה כוותיה ס"ל בתשובה וגם חכם אחד יש שמו רבי יעקב קלעי ככה עשה והרבה גאונים חלקו על דבר זה וכל אנשי מזרח וכל אנשי ארץ הצבי הקדמונים חולקים על דבר זה ואמרו כי החכמים הנאמנים פתחו התפילין של רבינו האי והיא כתובה על הסדר שכתבתי בחבורי ורבי משה דרעי כשבא מן המערב לארץ ישראל היתה תפלה שלו כמו אנשי מקומכם וכשהראוהו דברי הגאונים הקדמונים והראיות שלהם השליך תפלו ועשה על הסדר. והראיה ברורה בדבר זה מה שאמרו בהקומץ רבה והקורא קורא כסדרן כלומר כדי שיהא הקורא קורא קריאת הפרשיו' כסדר התור' ונוסח זה לא היה בספרים שלנו אבל הנה מצאתי הנוסחאות הישנות וכך היה כתוב בהם בכלן ומעשה רב שבני ארץ ישראל כולם זהירים במצוה זו וכסדר התורה כתבו איש מפי איש ולדברי הכל תפלה של יד סדר פרשיותיה על סדר התורה ודין הוא שתהא כתיבת שתיהן שוה שהרי לדברי רבי יוסי טולה עור על של ראש ומניחה על ידו ש"מ סדר אחד לשתייהן. וכן לענין קלף ודוכסוסטוס טעות גדולה כל האומר כמו שעלה על דעתכם שהדבר ידוע שאנו מצריכין להיות הכתיבה תמה נאה ביותר ובפירוש אמרו חכמים שהכותב על דוכסוסטוס יכתוב במקום שיער והכתיבה שעל הקלף תהיה במקום בשר ואם תאמרו כמו שאמרו מקצת הגאונים שהקלף הוא אותו חלק העבה מן העור שעל הבשר שקורין אותו הערביים ר"ק ועושים אותו בסיד ולו שני פנים האחד חלק ביותר שהוא הנאה לכתוב עליו ואחד שבו אדמומית מעוטה ואינו חלק והכתיבה בו אינו נאה אלא מפוזרת ומדובללת והוא מקום השיער והדוכסוסטוס הוא החלק הדק מן העור שקורין אותו בלשון ערבי קשט ויש לו שני פנים האחד נאה לכתובה והוא מקום השיער והפנים האחרים דבוקים בחלק העבה אינם ראויים לכתובה כלל אלא הדיו נבלע בהם וכל האותיות יהיו מטושטשות, נמצא לדבריכם ולדברי אותם שאמרו ככה תהיה הכתיבה בקלף ובדוכסוסטוס במקום ריעות ופחיתות שאין הכתיבה מעולה בהם. והראיה השנית שהכרעתי בה דברי האומר כדברי שכתבתי בחבורי זו היא כי הדבר ידוע שספר תורה מקודש יותר מן התפילין והתפילין מקודשים יותר מן המזוזה וכך היא ההל"מ שיהא

יִמִּין הַמִּנִּיחַ. ו' שְׁמַע' סְמוּכָה לָהּ. 'וְהָיָה כִּי יִבְיָאֲךָ' בְּבֵית
שְׁלִישִׁי סְמוּכָה לְשִׁמַּע. ו' קִדָּשׁ לִי' בְּבֵית רְבִיעִי שֶׁהוּא
לְשִׁמָּאל הַמִּנִּיחַ תְּפִלִּין כְּדֵי שְׂיֵהָא הַקּוּרָא שְׁלִפְנָיו כְּנֶגֶד
פְּנֵי הַמִּנִּיחַ קוּרָא עַל הַסֵּדֶר הַזֶּה כְּגוֹן זֶה:
וְאִם הֶחְלִיף סֵדוֹר זֶה פְּסוּלוֹת:

שו"ע או"ח סימן לד סעיף א

א. סדר הנחתן בבתיים^ע, לרש"י ורמב"ם פ' קדש משמאל המניח בבית
החיצון, ואחריו כי יביאך בבית שני, ושמע בבית שלישי, והיה אם
שמוע בבית רביעי שהוא הבית החיצון לימינו.
ולר"ת^פ בבית השלישי והיה אם שמוע, וברביעי שהוא החיצון שמע,
ומנהג העולם כרש"י ורמב"ם.

עור כל אחד מהם חזק ובריא כדי לעמוד ולהתקיים כפי קדושתו ס"ת הוא עור שלם
ותפילין על הקלף שהוא חצי העור העבה ומזוזה על הדוכסוסטוס על החצי האחר הדק
נמצא כל אחד מהם לפי מעלתו בקדושה מעלת עורו הקיימת וכתובתו כל אחד במקום הנאה
לכתיבה כדי שתהיה כתיבתן תמה עכ"ל. ומ"ש בתשובתו וכן כתב אותו שכתב חבור
בתפילין שמו רמב"ם מקורטבא הוא חכם אחד בן עירו של רבינו וישמו כשמו וחיבר חבור
בתפילין לבד שאילו רבינו לא בתפילין לבד חיבר או טעות הוא שנפל בתשובה זו מ"מ
אנו למדים ממנה הצריך לנו לענין שיטת רבינו וכבר פשט המנהג בכל המקום אשר שמענו
שמעם כדברי רבינו ורש"י ז"ל בסדר הפרשיות: ואם החליף וכו'. בהקומץ מימרא דרב
חננאל אמר רב (ד' ל"ד ב:):

ע. מנחות ל"ד לפי רש"י שם, ורמב"ם בפ' ג'. ואפי' אם המניח איטר יד אין הולכין
אחר ימין ושמאל שלו אלא של הקורא, מ"א ס"ק א'.
ואם החליף סדרן פסולים, קול יעקב אות ב'.

פ. גם לר"ת צריך לכותבן כסדר שכתובין בתורה ואם שינה פסול בין בשל יד בין
בשל ראש, וע"כ בתפילין של יד שהם בקלף אחד יכתוב קדש, והיה כי יביאך, ויניח
חלק לפ' והיה אם שמוע ויכתוב שמע ואח"כ חוזר וכותב והיה אם שמוע, טור וב"י, מ"א
ס"ק ב'.